

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/238868,45-rocznica-rejestracji-NSZZ-Solidarnosc-Solidarni-nasz-jest-ten-dzien-spotkanie.html>
01.05.2026, 22:11

[Następny](#)

[Powrót](#)

45. rocznica rejestracji NSZZ „Solidarność”. „Solidarni, nasz jest ten dzień” - spotkanie Dam i Kawalerów Krzyża Wolności i Solidarności - Częstochowa, 10 marca 2026

W 45. rocznicę podpisania porozumień strajkowych oraz rejestracji NSZZ „Solidarność” w Muzeum Monet i Medali Jana Pawła II w Częstochowie odbyło się uroczyste spotkanie Dam i Kawalerów Krzyża Wolności i Solidarności. W wydarzeniu udział wzięli zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma.

10.03.2026

[Krzyż Wolności i Solidarności Solidarność](#)

- 10 listopada 1980 roku NSZZ „Solidarność” został zarejestrowany. Związek Zawodowy zaczął się przeobrażać w ogólnonarodowy ruch, który ostatecznie doprowadził do upadku systemu komunistycznego w Polsce i w Europie.

Z uznaniem witam inicjatywę Instytutu Pamięci Narodowej, aby obchody 45. rocznicy tamtego sukcesu uczcić podczas regionalnych spotkań Dam i Kawalerów Krzyża Wolności i Solidarności

- zaznaczył w liście skierowanym do uczestników wydarzenia Prezydent RP Karol Nawrocki. List odczytała minister Beata Kempa.

Spotkanie Dam i Kawalerów Krzyża Wolności i Solidarności z województwa śląskiego było również okazją do odznaczenia kolejnych pięciu bohaterów opozycji antykomunistycznej.

Wyróżnieni Krzyżem Wolności i Solidarności zostali:

- Leszek Borowiecki,
- Andrzej Margasiński,
- Michał Mecych,
- Bogusław Niklas,
- Andrzej Perliński.

W imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej odznaczenia wręczył zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma.

- Każdy z Was, kto otrzymał Krzyż Wolności i Solidarności jest człowiekiem, który walczył o lepszą Polskę, o jej niepodległość i nigdy się nie załamał. To jest jedyne odznaczenie Rzeczypospolitej, którego weryfikacja jest niezwykle dokładna. Nie może go otrzymać żadna osoba, która, chociażby przez chwilę, chociażby przez jeden dzień sprzeniewierzyła się tym zasadom, o których mówimy. Dzisiaj Polska Wam dziękuje

- podkreślił dr Mateusz Szpytma.

Przewodniczący Zarządu Regionu Częstochowskiego NSZZ „Solidarność” Jacek Strączyński podkreślił, że Damy i Kawalerowie Krzyża Wolności i Solidarności należą do grona osób, które w

czasach zniewolenia komunistycznego wykazały się odwagą, wiernością wartościom i gotowością do sprzeciwu wobec niesprawiedliwości. Zaznaczył, że ich działalność i determinacja przyczyniły się do odzyskania przez Polskę wolności, a dzisiejsza uroczystość jest wyrazem wdzięczności oraz pamięci o ich zasługach.

Uroczystości zakończył wykład dr. hab. Adama Dziuby, *Od solidarności do „Solidarności”, czyli Polaków drogi do wolności* oraz koncert Mateusza Nagórskiego, *Jacek Kaczmarski o wolności*.

Wydarzeniu towarzyszyły wystawy [„Stan wojenny”](#) - przygotowana przez Oddział IPN w Katowicach i Śląskie Centrum Wolności i Solidarności im. Dziewięciu z Wujka oraz [„Tu rodziła się Solidarność”](#) - przygotowana przez Instytut Pamięci Narodowej.

Wydarzenie zostało objęte Patronatem Honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Karola Nawrockiego

***

Krzyż Wolności i Solidarności został ustanowiony przez Sejm 5 sierpnia 2010 r. Po raz pierwszy przyznano go w czerwcu 2011 r. przy okazji obchodów 35. rocznicy protestów społecznych w Radomiu. Krzyż nadawany jest przez Prezydenta RP, na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, działaczom opozycji wobec dyktatury komunistycznej, za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowanie praw człowieka w PRL. Źródłem uchwalenia Krzyża Wolności i Solidarności jest Krzyż Niepodległości z II RP.

***

Wojciech Rotarski: Częstochowy droga do Solidarności

Zwycięskie strajki Sierpnia '80 doprowadziły do powstania NSZZ „Solidarność” jako głównej siły opozycyjnej wobec komunistycznej władzy - siły zorganizowanej, mającej nakreślone cele działania i poczucie własnej mocy. Tymczasem w wielu ośrodkach kraju droga do „Solidarności” dopiero się zaczynała.

W Częstochowie oprócz istniejących napięć natury ekonomicznej trwała nieustająca walka władz PRL z Kościołem katolickim, a szczególnie z Jasną Górą, dla wielu Polaków będącą duchową stolicą Polski. Od września 1979 roku konflikt dotyczył budowy przejścia podziemnego w alei Najświętszej Maryi Panny, które miało stanowić „wąskie gardło” na drodze pielgrzymów i utrudnić im dostęp do klasztoru.

Pierwsze protesty, pierwsze strajki

29 sierpnia hutnicy z Huty im. Bieruta sprowokowani doniesieniami „Życia Częstochowy”, że nie strajkują, bo „popierają tow. Gierka”, zaprotestowali. Na burzliwych zebraniach na wydziałach Koksowni i Konstrukcji Stalowych wyrazili poparcie dla strajkujących na Wybrzeżu. Hieronim Szewczyk, malarz konstrukcji, przedstawiał żądania załogi. Domagano się utworzenia nowych związków zawodowych, zniesienia cenzury i przywrócenia obrazów świętych, które wcześniej wisiały w zakładzie. Żądano także podwyżki płac oraz poprawy zaopatrzenia w mieście.

Następnego dnia na łamach gazety ukazało się obszernie sprawozdanie z zebrania hutników.

Pierwszy strajk w regionie wybuchł w nocy 1 września w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Częstochowie. Przewodniczącym Komitetu Strajkowego został kierowca - Zdzisław Bojarski. W pierwszych dniach września strajkowano także w „Transbudzie”, zakładach „Instal”, „Polgal” oraz w PKS-ie. Żądano zwiększenia płac, ale przede wszystkim tego, by umowy podpisane na Wybrzeżu obowiązywały także tutaj (co nie było wtedy przesądzone), by można było tworzyć niezależne i samorządne związki zawodowe. Podobne postulaty zgłaszano w zakładach nie strajkujących. Postulowano m.in. przywrócenie nauki religii w szkołach (w Zakładach Przemysłu Lniarskiego „Stradom” oraz w „Polnamie”).

Początkowo brak było współpracy powstających komitetów NSZZ, dlatego na zebranie przedstawicieli MKZ w Gdańsku 17 września pojechali z Częstochowy tylko Waldemar Soborak i Wojciech Więckowski (pracownicy zakładów „Polgal”), którzy o zjeździe dowiedzieli się z Radia Wolna Europa. Brali udział w zakładaniu ogólnopolskiego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”.

28 września przedstawiciele strajkujących zakładów oraz Huty, „Melodii” i służby zdrowia zawiązali - w prywatnym mieszkaniu przy ul. Dąbrowskiego 15 - Regionalny Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność”. Aby nie dopuścić do zakłócenia obrad przez milicję czy SB, zebranie ochraniała grupa hutników. RKZ znalazł tymczasową siedzibę w MPK przy al. Związku Walki Młodych 30 (obecnie al. Niepodległości); jego przewodniczącym został Zdzisław Bojarski. Powstawał w ten sposób Region Częstochowa, który w lipcu następnego roku objął prawie całe województwo częstochowskie (bez Lublińca) oraz Radomsko.

W środowisku akademickim najwcześniej zorganizowali się studenci. 27 września utworzyli Niezależne Zrzeszenie Studentów w Wyższej Szkole Pedagogicznej, a trzy dni później na Politechnice Częstochowskiej. W końcu września Józef Lamch, rolnik ze wsi Tomiszowice (k. Niegowej), założył „Solidarność Wiejską”. W listopadzie Sylwester Bagiński, rolnik z Częstochowy, tworzył „Solidarność Chłopską”, a po połączeniu obu związków rolniczych w jeden NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” został jego przewodniczącym. Jesienią 1980 r. „Solidarność” powstawała także wśród częstochowskich taksówkarzy, 30 października utworzono NSZZ Kierowców Transportu Prywatnego „Solidarność” pod kierownictwem Stanisława Estko. W kwietniu następnego roku dołączyli rzemieślnicy - wtedy to Tadeusz Soluch zakładał w Częstochowie NSZZ Indywidualnego Rzemiosła „Solidarność”. W środowisku inteligencji częstochowskiej związanej z „Solidarnością” zawiązano 17 listopada 1980 roku Klub Inteligencji Katolickiej, jego prezesem została Irena Makowicz.

Dużym wzmocnieniem dla powstającego Związku była wizyta Lecha Wałęsy i innych działaczy - Mariana Jurczyka, Andrzeja Gwiazdy, Anny Walentynowicz, Aliny Pieńkowskiej, którzy podróżowali po południowej części kraju. 21 października przybyli do Częstochowy i spotkali się z działaczami związkowymi w klubie MPK „Ikar”, w kinie „Hutnik” oraz z mieszkańcami miasta (ponad 7 tys. osób) na stadionie „Włókniarza”. Byli także goszczeni przez oo. Paulinów w klasztorze na Jasnej Górze, gdzie Lech Wałęsa i Marian Jurczyk dokonali aktu zawierzenia Matce Bożej siebie i „Solidarności”.

Ikar - gorące dni sierpniowe w listopadzie

Ważną próbą dla Związku okazały się wydarzenia związane z kryzysem rejestracyjnym „Solidarności”. Związek przygotowywał strajk rotacyjny na wypadek odmowy rejestracji;

w Regionie Częstochowa strajk był przewidziany na 12-13 listopada. Wojewoda częstochowski Mirosław Wierzbicki, uprzedzając decyzję Sądu Najwyższego PRL, wprowadził 10 listopada swoisty „stan wyjątkowy” w regionie. Wydał dyrektorom polecenie - jak relacjonowali to związkowcy - by zatrzymali „Solidarność”. W poniedziałek 10 listopada (a więc po decyzji Sądu Najwyższego o zarejestrowaniu Związku) dyrektorzy częstochowskich zakładów pracy, wykonując polecenie wojewody, zakazywali działalności związkowej pod groźbą zwolnienia z pracy. „Solidarność” odpowiedziała regionalną akcją protestacyjną w klubie „Ikar” - łdla związkowców była to walka o „Solidarność”.

Od 11 listopada przedstawiciele 155 zakładów (reprezentujących ok. 80 tys. związkowców) zgrupowani w Regionalnej Komisji Koordynacyjnej czekali w „Ikarze” najpierw na wyjaśnienia wojewody, a kiedy ich nie było, zażądali 12 listopada przybycia komisji rządowej oraz odwołania władz wojewódzkich i miejskich, zarzucając im nieudolność, nadużycie władzy i prowokowanie napięć. Związkowcy przygotowali szczegółowe listy zarzutów wobec władz. Komisje zakładowe „Solidarności” nie przerywając pracy, zgłaszały poparcie dla protestujących związkowców, deklarowały dodatkowe godziny pracy, przekazywały pieniądze i żywność.

W „Ikarze” zaczęto wydawać „Biuletyn Solidarność Regionu Częstochowa” - pierwsze pismo niezależne w regionie. Zamontowano także nagłośnienia na zewnątrz klubu, dzięki czemu mieszkańcy miasta gromadzący się pod bramą zakładu mogli uczestniczyć w zebraniu. W niedzielę 16 listopada duszpasterz akademicki ks. Ireneusz Skubiś odprawił Mszę św. dla protestujących i przekazał im życzenia „wytrwałości i pomyślnego załatwienia słusznych spraw” od biskupa ordynariusza Stefana Bareły.

Determinacja związkowców oraz poparcie społeczeństwa skłoniły władze do rozmów. W środę 18 listopada przybyła delegacja rządowa kierowana przez ministra administracji Józefa Kępe.

W rozmowach z ministrem brało udział Prezydium Regionalnej Komisji Koordynacyjnej - prowadzący obrady Jan Styra (geodeta), Zbigniew Kokot (hutnik), Teresa Ujazdowska (aktorka) oraz przewodniczący RKZ Zdzisław Bojarski. Krytykowano władze m.in. za budowę nowego gmachu KW PZPR i Komendy Wojewódzkiej MO zamiast tak potrzebnego szpitala, za upieranie się przy budowie przejścia podziemnego blokującego dojście do Jasnej Góry, za chybioną inwestycję - wiadukt na Rakowie, który krótko po oddaniu wymagał remontu, za marnotrawstwo żywności zgromadzonej w związku z wizytą w mieście Papieża Jana Pawła II. Przedstawiono także szczegółowe zarzuty wobec wicewojewodów.

Po całonocnych rozmowach 19 listopada o godz. 6.30 osiągnięto porozumienie. Po dziewięciu dniach nieustającego zebrania „Solidarność” wymusiła zmianę wojewody i prezydenta Częstochowy. Niebawem swoje stanowiska stracili także przewodniczący Wojewódzkiej i Miejskiej Rady Narodowej. Warto podkreślić, że dokonano tego bez jednego dnia strajku. W podobnym politycznym kryzysie na Podbeskidziu w styczniu i lutym 1981 roku bez strajku się nie obyło.

Dla mieszkańców miasta były to gorące dni mobilizacji, przypominające niezwykle dni Sierpnia. Za wsparcie i pomoc w dniach protestu działacze „Solidarności” podziękowali im podczas mszy św. dziękczynnej, odprawionej 30 listopada przez bp. Miłostawa Kołodziejczyka w bazylice na Jasnej Górze. Jednocześnie związkowcy złożyli akt oddania Matce Bożej Częstochowskiej.

Zwycięska walka w obronie „Solidarności” skonsolidowała działaczy, którzy poczuli większą pewność siebie. Rozwój Związku przyspieszył, a nowe władze administracyjne nie szukały już zwady z „Solidarnością” - do grudnia 1981 roku...

[Polecamy materiały Instytutu Pamięci Narodowej:](#)

- [Encyklopedia Solidarności - tomy 1-5](#)
- [Krzysztof Brzechczyn: Solidarność jako samoograniczające się powstanie](#)
- [Jarosław Neja: Nadrobić stracony czas](#)
- Broszury IPN do pobrania: [Opozycja demokratyczna i czas Solidarności](#)

Pliki do pobrania

[Biogramy odznaczonych Krzyżem Wolności i Solidarności \(pdf, 37.3 KB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Częstochowa

Katowice

Krzyż Wolności i Solidarności, Solidarność

Krzyż Wolności i Solidarności

Powiązane wiadomości

Inauguracja obchodów 45. rocznicy rejestracji Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”